

ХУТІР ГРУШІВКА – МІСЦЕ СИЛИ ЛЕГЕНДАРНОГО КОШОВОГО ОТАМАНА ІВАНА СІРКА

Серед спадщини часів козацтва, що збереглася у Дніпропетровській області, особливе місце належить селу Іллінка, яке раніше мало назву Грушівка. «Грушівка», як виявилось, відома серед істориків,

патріотів та пошановувачів історії українського козацтва тим, що знаходився в цьому селі зимівник видатного українця, кошового отамана Запорозької Січі Івана Сірка.

На місці, де тепер село Грушівка, за доби Запорозжя, завжди були оселі старих січовиків-пасічників. Називалася ця місцевість Голою Грушівкою ніби через те, що сюди доходила велика й довга балка Грушівка “наголо” вкрита колись на протязі 30 верст самим грушеvim лісом...

Південніше села є низина, по якій розкидані піски. Вона зветься Сірківкою, бо там останні роки свого життя перебував славний кошовий отаман Війська Запорозького Іван Сірко.

У перервах між військовими походами Іван Сірко приїздив до рідного села Грушівки. Там його терпляче чекала дружина Софія і четверо дітей: двоє синів і дві дочки. Вони чекали появи свого легендарного батька, наче свята. З ними він був лагідний і люблячий. Та вороги знали іншого Сірка – Урус Шайтана. Його ім'я наводило панічний жах на татар і турок.

Щоб знищити душу Сірка і вразити його в саме серце, вороги напали на Грушівку... І коли Іван повернувся додому, не впізнав села. Хати були спалені, навколо – жодної душі. Іван побачив свою дружину і синів – вони були мертві. Туркам і татарам вдалося вразити отамана у єдине слабке місце. Він вперше у житті плакав, голосив, ридав...

...Шалено летить козацьке військо до Криму. Дорогою він з неймовірною жорстокістю розправляється з татарами, спалює їх улуси та міста – Гевлев (Євпаторію), Карасу-Базар. Не жаліє ні старого ні малого... Татари і турки тікали в паніці! Вони думали, що козаків веде на них сам диявол, який хоче захопити Бахчисарай.

Проїшов час, Іван Сірко повернувся до рідного села. Він помстився за смерть родини. Але це не принесло йому спокою і полегшення. Дочки його далеко – вони одружені з козацькими полковниками. Сини і дружина – мертві. Вдома його ніхто не чекає. І раптом отаман зрозумів, що його життя втратило сенс. Не має синів! А, отже, він не зможе передати свої знання, поділитися таємницею власної сили. Сірко сам змайстрував собі труну, ліг у неї і став чекати на смерть. Свою силу він так і нікому не передав.

Сірко помер 1 серпня 1680 року на своєму хуторі у віці 112 років.

У нашій місцевості з вуст у вуста переходять легенди й перекази про славетного отамана. У деяких з них ідеться про його особисті якості - фізичну силу, хоробрість, хитрість, доброту. Розповідають про неабияку силу козака. Так у легенді «Превеликий характерник» йдеться про те, що запорожці, поки ними орудував Іван Сірко, нікого не боялись, бо його ніяка сила не могла перемогти. У легенді «Його жахались вороги» говориться: «Як був кошовим Сірко, то татарва жахалась його, як те гайвороння». Кажуть, у Сірка на хресті було написано: «Хто буде сім років проти Великодня виносити по 3 заполи землі на мою могилу, той буде мати таку силу, як я, і буде знати стільки, як я».

Вмістилищем Сіркової сили уявлялася його права рука, за що він і отримав прізвисько Праворучник. Сірко був такий сильний, розповідає легенда, що перемагав не тільки людей, а й чортів. Він навіть убив чорта, який хлюпався у річці, тому її й назвали Чортомлик. Кошовий отаман Іван Сірко уявлявся як справжній воїн-характерник, який міг напускати на ворогів сон та ману, обертатися на вовка чи хорта. Говорили, ніби Сірко міг навести сон на татарських табунщиків і таким чином викрадав у них коней.

Одного разу запорожці пішли з Сірком у похід, а татари, дізнавшись про це, влаштували напад на Січ, багато православних християн забрали у полон. Сірко кинувся у погоню за ними, але побачив, що татар багато, а козаків мало - і давай хитрити.

Спинив коня, обернувся хортом і побіг до татар. А як татари полягали відпочити, то цей хорт зробив так, що вони поснули. А сам обернувся знову чоловіком, привів козаків і всіх татар порубав, а християн повернув назад.

А ще, як розповідають легенди, Сірка не брали ні шаблі, ні кулі. Про це у легенді «Як Сірко умирав» мовиться так: «Оце, бувало, вийде з куреня та й гука на свого хлопця: «Ану, хлопче, візьми пістоль, стань там та стрілай мені в руку. Той хлопець візьме пістоль та тільки «бух!» йому в руку. А він візьме в руку кулю, здаве її та назад кине».

Переказують, що Сіркові на роду було написано стати захисником свого народу, все життя гризти своїх ворогів, бо він народився з зубами. Про це розповідає легенда про народження І. Сірка, переказана Дмитром Яворницьким в «Історії запорозьких козаків».

Для запорозьких козаків ім'я кошового Івана Сірка було символом перемоги, а на ворогів воно наганяло жах навіть після його смерті. Після смерті Сірка запорожців довго боялися ляхи і бусурмани. Б'ються було козаки, і праву руку його поперед війська несуть: де рука, там і удача. Як і належить, у легендах про Сірка історично достовірні факти переплітаються з вигадкою, фантастикою - адже народ наділяв свого улюбленого героя величчю, безстрашністю і непереможністю.

На південній околиці міста на його честь встановлено пам'ят-ний знак.

Оспіваний в народних думах Сірко, залишивши за собою земний шлях, збудував в Грушівці церкву Святого Архистратига Михаїла.

Зараз на цьому місці знаходиться пам'ятний знак. Доглядає за ним місцева мешканка.

А з 2018 року на місці славнозвісної пасіки отамана започатко-вано міжрегіональний етнофестиваль «Пасіка Сірка». Він згуртував добрих, небайдужих, щирих і відповідальних за наше май-бутнє людей. Фестиваль проводиться в мальовничому місці, де в свій час видатний кошовий отаман Іван Дмитрович Сірко відновлював свої сили та тримав пасіку.

Вже другий рік поспіль я беру участь у фестивалі. Там я відчула дух століть, ставши глядачем реконструкції козацького бою від козаків війська Запорізького Низового «Чортомлицька сотня», козацьких змагань «Лава на лаву», показових виступів вихованців школи бойового мистецтва «СПАС», а також реконструкції музичного побуту – спадку козацької доби від гурту «Запорозькі Тулумбаси».

*Міська бібліотека для дітей
КЗ «Централізованої бібліотечної системи відділу культури виконкому
Марганецької міської ради Дніпропетровської області»*